

La música del renaixement i del manierisme

2014/2015

Codi: 100640

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500240 Musicologia	OB	2	1

Professor de contacte

Nom: Josep Maria Gregori Cifre

Correu electrònic: JosepMaria.Gregori@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Coneixement de teoria i pràctica musicals equivalent a Grau Mitjà de conservatori.

Objectius

L'assignatura proposa fer conèixer a l'estudiant la història de la música i el repertori musical europeu del període comprès entre 1450 i 1600, atenent al fil cronològic de les diverses generacions compositives d'orige franco-flamenc, a la seva relació amb Itàlia, i a l'evolució dels seus estils d'acord amb la seva participació en els gèneres de la música eclesiàstica i la música profana.

Objectius:

1. - Obtenir una visió el més completa possible d'aquest ric període de la història de la música.
- 2.- Conèixer els diferents criteris historiogràfics sobre el Renaixement i el Manierisme, amb els seus fonaments teòrics
3. - Aprendre a reconèixer els seus diferents estils i gèneres musicals.
- 4.- Conèixer i entendre les noves relacions entre el llenguatge musical i la paraula.

Competències

- Analitzar críticament les obres musicals des de qualsevol punt de vista de la disciplina musicològica.
- Conèixer i comprendre l'evolució històrica de la música i les seves característiques tècniques, estilístiques, estètiques i interpretatives des d'una perspectiva diacrònica.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Identificar i contrastar les diferents vies de recepció i consum musicals en la societat i en la cultura de cada època.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Relacionar conceptes i informacions de diferents disciplines humanístiques, científiques i socials, especialment les interaccions que s'estableixen entre la música i la filosofia, la història, l'art, la literatura i l'antropologia.
- Vincular els coneixements adquirits amb la praxi musical, col·laborant amb els intèrprets a través de l'anàlisi i la contextualització dels diferents repertoris, tant els relacionats amb la música històrica com amb les diverses manifestacions de la música contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural
2. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural
3. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Aplicar a la recerca musical les conceptualitzacions pròpies de la filosofia, la història, la literatura i l'antropologia.
5. Comunicar per escrit, amb correcció, precisió i claredat argumentals i terminològiques, els coneixements adquirits, tant en l'àmbit de l'especialització com de la divulgació musicals.
6. Considerar la matèria de manera integral i identificar el context en el qual s'inscriuen els processos estudiats i la relació que tenen amb els elements i els factors que intervenen en el desenvolupament sociohistòric.
7. Contextualitzar en l'entorn històric i cultural les obres musicals des d'una perspectiva crítica.
8. Definir els processos de periodització i de classificació estilística i tipologia usuals en la conceptualització històrica del fet musical.
9. Determinar la complexitat dels processos de recepció de la música.
10. Establir els fenòmens de circulació de les idees en el domini musical.
11. Exposar els coneixements sobre la història, l'art o altres moviments culturals.
12. Identificar correctament el repertori essencial i els principals compositors de cada un dels moments històrics.
13. Identificar críticament les diferents orientacions de praxi musical que els intèrprets apliquen a la música de cada època històrica.
14. Identificar el context en què s'inscriuen els processos històrics
15. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets
16. Identificar i ubicar críticament en la seva època històrica les diferents tipologies musicals.
17. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
18. Identificar les propietats estilístiques de cada període històric.
19. Integrar els coneixements adquirits en l'elaboració de textos sintètics i expositius adequats a l'àmbit comunicatiu acadèmic i d'especialització.
20. Interpretar els textos teòrics més importants de cada època.
21. Reconèixer en la praxi musical els elements de diverses cultures i de diferents èpoques històriques.
22. Relacionar els canvis tecnològics i científics de cada època amb la creació i la recepció de la música.
23. Resoldre problemes d'indole metodològica en l'àmbit de la musicologia.
24. Utilitzar correctament el lèxic específic de la història
25. Utilitzar el vocabulari propi de la ciència musicològica relacionat amb cada època històrica.
26. Vincular els períodes de la història de la música amb els períodes de la història de l'art, a través de les semblances i les discrepàncies.

Continguts

1. Renaixement i Manierisme. Conceptes i periodització.
2. Característiques tímbriques, formals i expressives.
3. Els centres musicals. La Cort i la catedral: configuració de les seves capelles musicals.
4. Els gèneres de la música eclesiàstica: la missa i el motet.

5. Els gèneres del repertori profà: la frottola, el villancico, la chanson i el madrigal.
6. La música instrumental. Els ministrers i els seus repertoris.
7. La música anglesa en el trànsit dels segles XIV al XV. El manuscrit d'Old Hall i J. Dunstable.
8. La tradició franco-flamenca (I): G. Dufay. G. Binchois.
9. La tradició franco-flamenca (II): J. Ockeghem. J. Obrecht.
10. L'assumpció de l'Humanisme musical: Josquin Desprez.
11. Els països germànics: N. Gombert, J. Clemens, F. de Monte. O. Lassus i la retòrica musical.
12. La música a França: P. Certon, C. de Sermisy i C. Jannéquin.
13. La música a Anglaterra. W. Byrd, T. Morley, T. Weelkes i O. Gibbons.
14. La música eclesiàstica a Itàlia (I): la tradició romana. La Contrareforma i l'obra de G. P. da Palestrina.
15. La música eclesiàstica a Itàlia (II): la tradició veneciana. Dels Salmi spezzati d'A. Willaert a les Vespro della Beata Vergine de C. Monteverdi.
16. El madrigal manierista a Itàlia: A. Willaert, C. de Rore, L. Marenzio, L. Luzzaschi, G. de Wert, C. Gesualdo i C. Monteverdi.
17. Els polifonistes del Segle d'Or castellà: C. de Morales, F. Guerrero i T. L de Victoria.
18. La música als països de la Confederació Catalanoaragonesa: Nàpols, Barcelona i València. L'obra compositiva de M. Fletxa, P. Alberch i J. Brudieu.

Metodologia

1.- El rol del professor en aquesta assignatura, a banda de proporcionar la base teòrica i historiogràfica per al coneixement, la comprensió i l'estudi de la música del Renaixement i el Manierisme, consisteix a suscitar en els estudiants la descoberta i el coneixement crític del repertori musical dels segles XV i XVI mitjançant l'audició comentada de CDs, combinada amb el suport de les respectives partitures musicals. La programació d'aquesta assignatura obeeixen a les convencions internacionals sobre les que la comunitat científica estructura els àmbits i els límits de les respectives èpoques de la història de la música occidental. Tanmateix, la programació introdueix i desenvolupa una lectura que matisa la tradicional visió renaixentista de la historiografia de la música del segle XVI, la qual aposta per la incorporació del Manierisme com a nova categoria historiogràfica. Com a professor d'aquesta matèria tinc molt d'interès en que els estudiants no només accedeixin a la descoberta dels repertoris musicals escoltats a classe, sinó que els incorporin i els facin un lloc en la seva discografia personal, després de descobrir la bellesa del repertori d'aquesta època.

2.- Es tracta d'una assignatura amb un notable component pràctic que em permet incentivar la participació dels estudiants en tres tipus d'experiències:

a) amb els comentaris posteriors a les audicions musicals que il·lustren els temes que acabem de tractar a la classe

b) amb les anàlisis que duem a terme conjuntament de les partitures que acabem d'escoltar, de les quals disposen d'una còpia en paper a fi de poder-hi escriure al marge les anotacions pertinents

c) mitjançant la interpretació musical improvisada que, si s'escau, podem fer a classe d'algunes partitures que exemplifiquin els continguts teòrics del tema tractat.

3. La programació està dividida en tres blocs, cadascun d'ells tancat amb una avaluació.

Calendari de la programació:

- a) Temes 1 a 6 exposició del 15/09 al 20/10
- b) Temes 7 a 13 exposició del 27/10 al 24/11
- c) Temes 14 a 18 exposició del 01/12/14 al 12/01/15

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistral	39	1,56	6, 8, 12, 15, 18, 20, 25
Tutoria	19	0,76	6, 9, 10, 14, 23
Tipus: Autònomes			
Anàlisi retòrica	0	0	1, 2, 3, 7, 20, 23, 24, 25
Estudi personal	30	1,2	4, 7, 8, 12, 14, 15, 16, 18, 22, 26
Lectura de la bibliografia	20	0,8	4, 9, 10, 14, 15, 26

Avaluació

L'avaluació comprèn 4 ítems:

- 1.- Assitència presencial a les classes, controlada pel professor mitjançant un llistat nominal dels estudiants, els quals signaran per acreditar la seva presència.
- 2.- Primera avaluació: 22/10/14. Temes 1 a 6.
- 3.- Segona avaluació: 26/11/14. Temes 7 a 13.
- 4.- Tercera avaluació: 14/01/15. Temes 14 a 18.

Reavaluació:

Podran participar en la prova de reavaluació fixada per la Facultat els estudiants que no hagin superat una o dues de les tres avaluacions de l'assignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assitència presencial	10%	42	1,68	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26
Tres avaluacions continuades	30% cadascuna	0	0	4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 18, 24, 25, 26

Bibliografia

- ABRAHAM, G. I HUGUES, A. (ed.). The New Oxford History of Music. Londres: Oxford Uni. Press, 1960.- Vol. III: Ars Nova and The Renaissance, 1300-1540. Vol. IV: The Age of Humanism, 1540-1630.
- ANGLÈS, H. La música en la Corte de los Reyes Católicos. Barcelona: CSIC, 1960 (2ª ed.)
- ANGLÈS, H. La música en la Corte de Carlos V. Barcelona: CSIC, 1965.
- ANGLÈS, H.- PEDRELL, F. Els madrigals i la missa de difunts d'en Brudieu. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Biblioteca de Catalunya, 1921.
- ARNOLD, D. i FORTUNE, N. (Eds.), The New Monteverdi Companion. London: Faber & Faber, 1985.
- ATLAS, A. Music at the Aragonese Court of Naples. Cambridge Univ. Press, 1985.
- ATLAS, A. Renaissance Music. Music in Western Europe, 1400-1600. London: Norton & Company, 1998. Traducció castellana: La música del Renacimiento, Akal, 2003.
- AA.VV., Musica Rhetoricans. Paris: Presses de l'Université de Paris-Sorbonne, 2002.
- AAVV, Claudio Monteverdi. Studi e Prospettive. Firenze: Leo S. Olschki, 1998.
- BLAUCKBURN, B. J.; LOWINSKY, E.E.; MILLER, C.A. (ed.) A Correspondence of Renaissance Musicians. Oxford: Clarendon, 1991.
- BROWN, HM. Embellishing 16th.-Century Music. N. York: Oxford Univ. Press, 1976.
- BROWN, HM. Music in the Renaissance. N. Jersey: Englewood, 1976.
- BRIDGMAN, N. La vie musicale au Quattrocento. Paris: Gallimard, 1964.
- CACCINI, G. Le nuove musiche (1601). ed. facs.: Firenze: Spes, 1983.
- CONDAT, J. B. (Ed.), Nombre d'Ór et Musique. Golden Section and Music. Frankfurt am Main: P. Lang, 1988.
- DUROSOIR, G. Le madrigal italien de Luca Marenzio à Claudio Monteverdi (1580-1603). Paris: Publimuses, 1992.
- EINSTEIN, A. The Italian Madrigal. Princenton, 1949, reed., 1971. 3 vols.
- ESCALAS, R., "El Renaixement", Història de la música catalana, valenciana i balear. I. Dels inicis al Renaixement. Barcelona: Ed. 62, 2000.
- FALLOWS, D. (ed.) A Catalogue of Polyphonic Songs, 1415-1480. Oxford: Clarendon, 1998.
- FABRI, P. Il Madrigale tra Cinque e Seicento. Bologna: Il Mulino, 1988. GALLICO, C. La época del Humanismo y del Renacimiento. Madrid: Turner, 1986.
- GALLICO, C. La época del Humanismo y del Renacimiento. Madrid: Turner, 1986.
- GREGORI, J.M. "La música del Renaixement 1450-1590", Història de la cultura catalana. Barcelona: Ed. 62, 1997.- vol. II, p. 240-256.
- GREGORI, J. M. "Una agenda musicològica d'apunts i reflexions sobre l'estudi del Renaixement musical català", Butlletí de la Societat Catalana de Musicologia, IV (1997), 45-71.
- GREGORI, J. M. "Dels inicis al Manierisme", dins de Música universal. vol. VIII Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear. Barcelona: Edicions 62, 2002.
- GREGORI, J. M. "Aspectes de la relació musical entre Catalunya i València durant el Renaixement", III Jornadas Nacionales de música, estética y patrimonio. Xàtiva, 2004, 153-170.

GREGORI, JM., "Reflexions a l'entorn de la polifonia castellana del Segle d'Or", *Revista Catalana de Musicologia*, III (2005).

GREGORI, JM., "Mística y retórica en la vida y la obra de Tomás Luis de Victoria", *Inter-American Music Review*, XVIII/1-2 (2008), 147-157.

HIGGINS, P. Antoine Busnoys. Oxford: Clarendon, 1998.

JEPPESEN, K. Counterpoint. The Polyphonic Vocal Style of the Sixteenth Century. N. York: Dover, 1992.

KEMP, W. H. Burgundian Court Song in the Time of Binchois. The Anonymous Chansons of El Escorial MS V.III.24. Oxford: Clarendon, 1990.

KNIGHTON, T. I FALLOWS, D. (ed.) *Companion to Medieval & Renaissance Music*. Londres: Dent, 1992.

KNIGHTON, T. *Música y músicos en la Corte de Fernando el Católico, 1474-1516*. Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 2002.

KREITNER, K.R. *Music and civic ceremony in late fifteenth-century Barcelona*. Ann Arbor: Univ. Microfilms International, 1990. T. Doct.

KISS, J. *Le madrigal italien à la fin du XVIème siècle*. Paris: Publibook, 2002.

KENYON, N. *Authenticity and Early Music*. Oxford: O. Univ. Press, 1991.

KURTZMAN, J. *The Monteverdi Vespers of 1610*. Oxford: Clarendon, 1998.

LOCKWOOD, L. *Music in Renaissance Ferrara, 1400-1505*. Oxford: Clarendon Press, 1984.

LOWINSKY, E. E. *Josquin Desprez. Proceedings*. Oxford Univ. Press, 1976.

MANIATES, M.R. *Mannerism in Italian Music and Culture, 1530-1630*. Manchester: M. Univ. Press, 1979.

OUVRARD, J.P., *Josquin Desprez et ses contemporains*. Arles: Actes Sud, 1986.

OWENS, J. A. *Composers at Work. The Craft of Musical Composition 1450-1600*. Oxford: Oxford Univ. Press, 1997.

PALISCA, C. V. *Humanism in Italian Renaissance Musical Thought*. N. Haven: Yale Univ. Press, 1985.

PALISCA, C.V. *The Florentine Camerata*. Yale: Y. Univ. Press, 1989.

PERKINS, L. *Music in the Age of the Renaissance*. N York: Norton, 1999.

POPE, I. I KANAZAWA, M. *The Musical Manuscript Montecassino 871*. Oxford, 1978.

REESE, G. *La música en el Renacimiento*. Madrid: Alianza, 1988.- AM, 37-38

ROCHE, J. *The Madrigal*. Oxford: O. Univ. Press, 1990.

SHERR, R. *Papal Music and Musicians in Medieval and Renaissance Rome*. Oxford: Clarendon, 1998.

STEVENSON, R. *La música en las catedrales españolas del Siglo de Oro*. Madrid: Alianza, 1993.- AM, 62.

TOMLINSON, G. *Music in Renaissance Magic*. Chicago: Ch. Univ. Press, 1984.

TRACHER, O. *Contrepoint du XVIe siècle*. Paris: Durand, 1999.

KNIGHTON, T. - FALLOWS, D. (ed.) *Companion to Medieval and Renaissance Music*. Oxford: Oxford Univ. Press, 1998.

STEVENS, D. *The Letters of Claudio Monteverdi*. Oxford: Clarendon, 1995.

STEVENSON, R. Spanish Music in the Age of Columbus. The Hague: M. Nijhoff, 1960.

VACCARO, J.M. et alt. La chanson a la Renaissance. Tours: Van de Velde, 1981.

VAN DER STRAETEN, E. Les Ménestrels aux Pays-Bas du XIIIe au XVIIIe siècle. Genève: Minkoff, 1972. - (reed. 1878).

WEBER, E. Le Concile de Trente et la Musique. De la Réforme a la Contre-Réforme. Paris: H. Champion, 2008.

WEGMAN, R.C., Born for the Muses. The Life and Masses of Jacob Obrecht. Oxford: Clarendon, 1996.

WENHAM, J. Claudio Monteverdi: Orfeo. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1986.

WHENHAM, J. & WISTREICH, R. The Cambridge Companion to Monteverdi. Cambridge Uni. Press, 2007.